

TILVÆKST Salgsafgrøder nr. 21

Indhold

- MARK
- Etablering af vinterraps
- Efterårsplanteværn i vinterraps

MARK

Etablering af vinterraps

Af planterådgiverne Niels Holmgård og Jens Peder Pedersen

Gør dig umage, når du etablerer vinterraps i en travl tid. Rapsen tåler ikke modgang i de tidlige vækstfaser, så træk på din rådgiver, hvis du får brug for sparring.

Fokus på såbedet

Vinterraps bør sås mellem 5. og 20. august, senere etablering kan også lykkes, hvis såbedet er fantastisk, og vejret efterfølgende er med afgrøden – men vi anbefaler, at man er færdig den 20. Målet er 30-40 veletablerede rapsplanter pr. m² med god størrelse i efteråret; 8-10 blade og minimum rodtykkelse som en blyant. Husk - det er muligt at bremse væksten i en veletableret mark, men næsten umuligt at fremme væksten i en sent sået mark.

Vinterraps kan etableres på mange måder med succes. Såbedet skal være løst nok til effektiv rodudvikling, men også holde tilstrækkeligt på fugten og ikke udtørre. Frøene skal placeres i ca. 2 cm dybde, og man bør tilstræbe et plantetal på 30-40 planter pr. m². Ved valg af udsædsmængde skal man se på såbedet og etableringsmetode. Pløjefri etablering i et tørt såbed med mange afgrøderester, vil give lavere spireprocent end etablering i et pløjet og pakket såbed. Ved pløjefri etablering skal der være nedvisnet før såning, og øget fokus på frøplacering. Husk at midlet skal være godkendt til anvendelse før såning. Læs etiketten.

Gødning

Vinterraps må ikke mangle næring om efteråret, og vi anbefaler at tildele handelsgødning ved såning eller nedfælde gylle inden såning. Raps har normalt et behov på ca. 40-60 kg N/ha udnyttet om efteråret.

Billede 1 Når vinterrapsen mangler kvælstof i efteråret, får bladene et lilla skær. Det bliver først synligt på de ældste blade (foto: Niels Holmgård, SAGRO).

Efterårsplanteværn i vinterraps

Af planterådgiver Birgit Vestergård

I: Skadedyr under fremspiring/etablering

Den fugtige sommer har gavnet sneglene. Forbuddet mod nedvisning af hele marker før høst giver desuden, via det friske "bundgræs" gode betingelser for sneglene i flere marker. Sort jord i lang tid før såning hæmmer sneglene. Hvis det er tørt efter kornhøst, kan et par harvninger derfor være en god investering mod snegle.

Tjek stubmarken for snegle forud for rapsen: kig efter klynger af glasklare æg, ca. 2 mm i diameter under planterester og på rødder. Eller kig efter levende snegle i mørkningen- evt. med en lygte. Sneglefælder som f.eks. en plade/tallerken med lokkemad - havregryn, salatrester og andre lækkerier - under kan være nyttigt. OBS, at der skal sættes flere fælder op for at få et retvisende indtryk. Er der virkelig mange snegle i afgrøden før, kan man overveje allerede at starte med at bekæmpe her. OBS ikke alle midler er godkendte til dette formål, som det ses af tabel 1.

Pak jorden optimalt ved såning, så sneglene ikke har gode bevægemuligheder og tildel som minimum sneglekorn ved såning rundt langs kanten af markerne, samt i risiko-områder som f.eks. fugtige pletter.

Tabel 1 Oversigt over godkendte sneglemidler og anbefalet dosis.

Middel	Indhold g/kg	Godkendt dosis, kg/ha	Anbefalet dosis, kg/ha	Pris kr./kg	Begrænsning over tid	Tilladt før såning
SluXX HP/ATR Sneglekorn/LFS Sneglegift HP	24,2	7	4-5	35	Må kun bruges hvert 3.år	Ja
Ironmax Pro	24,2	7	4-5	35		nej
Ferrex*	25	6	?	35		nej

*Ferrex har virket dårligere end de øvrige i flere forsøg. Efter skifte til linseformere granulat: mindst et forsøg med virkning på linje med de øvrige. Kilde: SEGES.

OBS

- At sneglegift er et pesticid, og brugen skal dokumenteres i sprøjtejournalen
- At granulat-udstyr til udspredning skal synes (simpel funktions-test). Dette er et nyt EU-krav med synsfrist 01-07-2025.

Rapsjordlopper

De voksne biller kan skade rapsplanterne under etableringen. Hvis det sker (typisk ved ca. 10 % bortnavet bladareal), kan 0,1- 0,15 kg/ha Lamdex bruges (men kun til og med st. 13). Kaiso Sorbie (0,05-0,075 kg/ha) må bruges over hele vækstsæsonen, men kun en enkelt gang. Dvs. har man brugt det i september, mod de gnavende jordlopper, må det ikke bruges i -typisk- oktober mod larver (Lamdex må slet ikke bruges på dette tidspunkt).

Billede 2 Gnav af rapsjordlopper. Her er skade-tærsklen for bladnav på ca. 10 % bortnav klart overskredet. De voksne jordlopper bekæmpes indtil ca. 4 blad-stadiet. (Foto: Ghita C. Nielsen, SEGES)

Rapsjordloppernes larver

Behandling mod jordloppernes larver er næsten altid aktuell i oktober. Vi har i år intet registreringsnet mod jordlopperne, men vi har fangbakker på lager til de første, der efterspørger. Hvis der opstilles ca. 1 bakke/5 ha raps, vil man kunne få et godt indtryk af hovedflyvningstidspunktet, og antal af biller (som ikke *altid* svarer til antal klækkede larver). Behandling mod larver skal afpasses med evt. tidligere behandling, som beskrevet ovenfor. Nb Mavrik anbefales ikke, da det ifølge Landsforsøgene 2016-17 var markant dårligere end Lamdex og Kaiso S.

II: Ukrudt- jordmidler ja tak!

Belært af denne vækstsæson, bør man i vinterraps køre mod ukrudt første gang, man kan. Det kan man ofte lige efter såning, med jordmidler.

0,2-0,25 l/ha Clomazon-middel (Clomazon 360 SC, Centium 36 CS, Clomate, Kalif 360 CS m. fl) før fremspiring virker godt mod hyrdetaske og burrener. Virkningen på fuglegræs og enårig rapgræs m.fl. er mere varierende. OBS at virkningen kan være for hård, hvis der kommer kraftigt regn lige efter behandlingen, og midlet kommer i kontakt med frøene. Virkningen kan nedsættes ved store mængder organisk materiale på overfladen, som på nedenstående foto. I dette tilfælde (fra sidste efterår) blev effekten fin, sikret af den gode jordfugt.

Enkelte af vores landmænd har haft godt held med at bruge 0,15 l/ha Clomazon *efter* fremspiring, på rapsens 2-3 blad-stadium. Dette kræver en "Mindre Anvendelses-godkendelse", som kun nogle af midlerne har.

P.S. Vedr. godkendelser er Reactor 360 CS nu helt forbudt.

Billede 3 No Till-såning af raps efter hvede med snittet halm i august 2023. Her blev fin effekt af Clomazon. Den gode jordfugt opvejede til fulde den negative virkning af halmen (foto Birgit Vestergård)

Det bedste jordmiddel i raps er Kerb 400 SC. Ved brug i november-december, ved jordtemperatur under 10 °C og fugtig jord, rydder 1-1,25 l/ha normalt op i all græsukrudt, spildkorn samt fuglegræs. I denne sæson har vi dog set en del tilfælde af utilfredsstillende effekt, typisk hvor græsserne er blevet for store inden behandling. Også her er det altså vigtigt at køre første gang, betingelserne er der. Kerb er en vigtig ”resistens-bryder”, fordi det næsten ikke deler virkemekanisme med andre ukrudtsmidler. Også derfor bør midlet prioriteres.

Behandling mod spildkorn eller større mængder rajgræs kan ikke altid afvente Kerb-behandling. Frost/vinterfaste arter kræver størst opmærksomhed. Overvej om du kan nøjes med behandling i sammenpløjninger og forager. Midler og doser ses af nedenstående tabel 2:

Tabel 2 Spildkorn og græs i vinterraps.

Løsning	Virker mod	Middel (dosis/ha)	Kemipris*	Bemærkninger
1	Byg	0,15- 0,25 l Agil 100 EC + 0,15 Sprede/klæbemiddel	50-75	September, på småt ukrudt. Højeste dosis mod vinterbyg. Her kan sprede-middel droppes Kun hvert 3. år på samme areal
2	Byg	0,3-0,5 l Focus Ultra + 0,5 Dash	90-135	September, på småt ukrudt. Højeste dosis mod vinterbyg. Max. 2 behandlinger med min. 7 dages interval Kun hvert 3. år på samme areal
3	Hvede, rug, vindaks, hejre, agerrævehale, alm. rapgræs	0,35-0,5 l Agil 100 EC	90-125	0,5 l/ha først fra st. 13. Højeste dosis mod græsser. Kun hvert 3. år på samme areal

4	Hvede, rug, vindaks, hejre, agerrævehale, alm. rapgræs	0,7-1 l Focus Ultra + 0,5 Dash	175-240	September, på småt ukrudt. Højeste dosis mod græsser. Max. 2 behandlinger med min. 7 dages interval. Kun hvert 3. år på samme areal.
5	Rajgræs	1,5 l Focus Ultra + 0,5 Dash	350	Max. 2 behandlinger med min. 7 dages interval. Kun hvert 3. år på samme areal. Ikke-resistente bestande bekæmpes billigere med ca. 1 l/ha Agil.
6	Diverse græsser og spildkorn, fuglegræs	0,8-1,25 l Kerb 400SC	255-400	November-december. Jordtemperatur under 10 C°. Højeste dosis mod væselhale, agerrævehale, italiensk rajgræs og ubehandlet fuglegræs.

*Ifølge middeldatabasen.dk

Kilde: SEGES

Efter forbud mod brug af Galera (pr. 02-04-2024) og indskrænkninger af brugen af Matrigon og Korvetto, er Belkar reelt eneste sikre kamille-middel i vinterraps. Belkar er i øvrigt effektiv mod burrester, hyrdetaske, storkenæb eller fuglegræs (fuglegræs kan dog bekæmpes med Kerb). Dermed er det aktuelt på næsten alle rapsmarker (!). Dermed skal man blot tage stilling til, om man kører split- eller enkelt-behandling.

Split-behandling med 2 X 0,25 l/ha Belkar i st. 12-15 er en fordel hvis:

- Der er storkenæb, som *skal* behandles tidligt, før man må bruge den højere dosis.
- Rapsen udvikles ujævnt. Raps med kun 2 blade skades nemt af højere doseringer.
- Der er udsigt til en vækstregulering i st. ca. 15. Da man bør holde 7 dages afstand til vækst-regulering, kan det være svært at time begge behandlinger godt, hvis man ikke har lagt en "bund" m.h.t. ukrudtet på de tidlige stadier.

Men en enkelt-behandling på f.eks. 0,4 l/ha i stadium 16 er det til gengæld nemmere at time i forhold til ukrudtsbehandlinger med Agil eller Focus, der skal ske på småt ukrudt.

III Vækstregulering.

Tidlig vækstregulering virker bedst, da det drejer sig om at forebygge at vækstpunktet hæves. På billede 4 nedenunder (raps sået d. 10-08-2022 efter nedfældning biogylle, og med tæt plantebestand) er det her på tide at få vækstreguleret.

Billede 4 Vinterraps i st. 15 og på vej til at hæve vækstpunktet. Her er det tid for vækstregulering. (Foto: Michael Fleng, SAGRO)

Tabel 3 Midler til vækstregulering/svampebehandling om efteråret i vinterraps. Hvor midlerne også har effekt mod svampe, er det angivet. Der er dog sjældent behov for svampebehandling om efteråret.

Løsning	Virkning (begrænset effekt i parentes)	Middel (dosis/ha)	Kemipris*	Bemærkninger
1	Vækstregulering/rodhalsrød, lys bladplet	0,5 l Juventus 90	155	Fra st. 15. Max. 2 gange pr. sæson
2	Vækstregulering/ (rodhalsrød, lys bladplet)	0,4 l Caryx	160	Fra st. 13 Evt. forårsbehandling skal afpasses mht. dosis i fht. efterårsbehandling
3	Vækstregulering	0,75 l Medax Top + 2 l Ammoniumsulfat	170	Fra st. 13. NB ammoniumsulfat tilsættes i sprøjten før Medax T.
4	Rodhalsrød	0,25 kg Cantus	285	St. 12-13

*Ifølge middeldatabasen.dk

billede 5, Phoma er den eneste svamp, der kan udløse behandling om efteråret. Måltrettet behandling anbefales kun ved pletter som på nedenstående foto på næsten alle blade, tidligt, omkring st. 13-14. Ved sådanne udbredte angreb anbefaler 0,25 kg/ha Cantus (st. 12-13) eller 0,5 l/ha Juventus 90 (først fra st. 15, og kun ved samtidigt behov for vækstregulering). Angreb senere i sæsonen er normalt ufarlige, da rodhalsen kun smittes fra bladene lige omkring denne.

Billede 5 De karakteristiske pletter af rodhalsrød. Svampen trives i et fugtigt og mildt efterår. Pletterne skal være på næsten alle blade i det tidlige efterår for at udløse behandling. (Foto: Ghita C. Nielsen, SEGES)